

МУХБИР САФАРДАН КАЙТДИ

Кишилкода иктисодий ислохотлар бошланганидан бўён кўп нарсалар ўзгари. Мамлакат кишилк хўжалик секторидаги уз умрни ўтаб бўлган, бугун бозор таомилларининг тошу таразисига дош беролмай, тоб ташлаб колабтган эскича бошкарув услублари барҳам тобиб, янгича шаклу шамойиллар юзага келди. Булар эса кишилкка янги техника ва технологияга эга бўлган саноатни олиб кириш, шу орқали бозорларни сифатли маҳсулотлар билан сероб қилиб, келажакда у ёки бу турдаги ракобатбадори маҳсулотлар билан жаҳон бозорига чишини сарни интилишлар самарасида уз аксими топмоқда.

Афуски, ислохотлар хамма туман ва хўжаликларда ҳам бир хил суръатда амалга оширилаёт, деб айтмолаймиз. Кўпгина хўжаликларда ҳали бозор таомили талаблари даражасида иш тутилмагни. Бокиманлик кайфийтидан ханузгача кутула олмайдиган раҳбарлар эса ҳам жамоага, ҳам давлатга ортиқча юк бўлаётир. Айниска, маҳсулот етишириш унинг таннахри борасидаги номутаносиблик таажужблантиради кишини.

-- Ерларимизнинг мелиоратив ҳолати йилдан-йилга бузуб, -- дейди Коракалпогистон Республикаси Жукори Кенгеси Раиси Убийине Аширбеков биз билан сувбатда. -- Коллектор ва дренажларининг яроқсиз ҳолга келиб қолгани ер ости сувлари сатҳининг тобора кўтарилиб кетишга сабаб бўлаётir. Менинг бирдан-бир таклифим шуки, республика хўжаликларидаги мавзуд ахволта реал ёндоисангиз. Пахта ва галла етишириш шарорти билан, дехқонларимизнинг тажрибаси ва камчиликлари билан атрофлича танишиб, сўнг якунловчи бир гапни айтсан, дейман.

Нуфузли раҳбарнинг ушбу фикрларидан жон бор эди. Чунки Орол фожиаси Коракалпогистоннинг энг чекка худудларига ҳам соя ташлаб турибди. Ву ган, албатта, янгилек эмас, у ҳадид жуд кўп ёзилди ва ёзилгани. Лекин бугун табии шарорти исказнисига тушиб қолиб, кўл қовуштириб ўтирадиган замон ҳам эмасда! Имконият қидириш, борнини авайлаб-асраб, янгилика интилиш, тадбиркорликка таъниб иш юритиш керак. Буни коракалпокистонликлар қалбада ҳиб қиммоқдалар. Шу бонс хўжаликларда пахта ва галла билан бир қаторда шолиличликка ҳам эътибор каратилияпти. Айниска, шўрланган майдонларда пахта ва галла ҳам қарангандаги шолидан бир қадар яхши ҳосил олиниётар. Бошқа эквилиардан ҳам юқори ҳосил олишига интилиш ҳар бир хўжалик ахлининг гайратида, ишга муносабатида сезилмоқда.

ГАП КЎПАМ
ШАРОИТГА
БОҒЛИҚ ЭМАСГА
ЎҲШАЙДИ

Кегилемай туманидаги иккни жамоа -- «Халқбод» ва «Даруазакум» дехқон-фермер хўжаликлари бирлашмаларининг экин майдонлари ёйна-ён жойлашган. Ахоли деярли бир хил шарортида яшаб, меҳнат қиммоқда. Гарчи улар бир хил ҳосил -- пахта, галла, шоли атошилардан, кузда галвир сувдан кўтарилич, иктисодий кўрсаткиларидаги фарқ кўзига яққол ташланәтири.

Исботми? 1996 йилда «Халқбод» бирлашмасида бир тонна пахта етишириш учун жами ишлаб чиқарни ҳаражатларига 38141 сўм, бугдойга -- 72347, шолига эса 31156 сўм сарфланди. Якунда гектар ҳисобига 8,7 центнер пахта, 1,3 центнер бугдой ва 8,2 центнер шоли олинид. Қўшни «Даруазакум»да эса бир тонна пахта етишириш учун жами 45750 (???) шолига 58810 сўм ишлатилиди.

Ана энди ҳар иккни хўжаликлидаги ташаббусини маҳсулот таннахрига ёзигор беринг: «Халқбод»да бир тонна пахтанин таннахри 30684 сўмга, шолиники 17156 сўмга тўтари келган бўлса, «Даруазакум» хўжалигига бўлғарни касалнига 44656 сўм («Халқбод»нинг ҳаражатидан қарий 14 минг сўмга кўп), бугдойнинг таннахри 26970 ва шо-

линику 17350 сўмни ташкил этиди.

«Даруазакум»ликлар бир тонна пахта хомашёси етишириш учун 18207 сўмлик шолига 9213 сўмлик тегиси ашёлари сарфланган бўлса, «Халқбод» хўжалигига пахта 5723 сўм ҳаражат қилинди. Шунча миқдордаги бугдой ва шоли-

-- 9173 сўмдан.

Лекин ҳосилдорлик кам бўлганлиги боис кредиторлик қарзларини вақтида тўлай олмади.

-- Қанча қарзларинг бор?

-- 1997 йил 1 марта ҳолатига кўра, 56 млн. 282 минг 070 сўм.

-- Дебитор қарзлари чи?

-- Унинг миқдори шу кунгача

ларда ҳам ахвол бундан қолиши мадди. 1996 йилда туман бўйича пахта тайёрлаш режаси бор-йиги 39,8 фюзга удаланди. Ҳосилдорлик 7,7 центнерда қолиб кетди. 1402 гектар майдондаги кутига галладан эса атиги 0,88 центнердан дон яниб олинди.

Энг ачинарлиси, пахталики

коракалпогистон Республикаси Кишилк ва сув хўжалиги вазирилигига бўлғанимизда, мутахассислар бунга ўғит ва ёнили-мойлаш ашёлари ҳаражатларининг йилдан-йилга ошиб бораётганини сабаб қилиб кўрсатдилар. Аслида шундаймайкин?

Тан олиш керак, бу ерда дехқончиллик килаётган пахталики, галлакор ва шоликор билан Тошкент, Самарқанд вилоятлари ва Фарғона водийсида пахта устаси, галлакору сохибкор меҳнати, шарорти ва ниҳоят, бир тонна маҳсулот етишириш учун сарфланётган ҳаражатларини тенглаштириб бўлмайди. Унор ургасида сезиларни даражада тафовут бор. Лекин маҳсулотни сотигча келганди, негадир, тайёрлор идоралари унинг нарихини шу маҳкум шарортидан келиб чиқсан ҳолда ғаллакорамасдан, аксинча, ҳамма жойда бу борада халигача «бир хил тўн бибичи» келмоқдалар. Бу -- биз таҳлил кимлигичи бўлган масаланинг бир томони. Мавзумизнинг иккичи -- асосий қирраси эса, истаймизми-йўқми, Коракалпогистон шарортида дехқончиллик маданийигига нечоғлик амал килинётгани масаласига борис тақалади.

шу жиҳатига жиддий эътибор берилмайти. Утган йили қатор хўжаликларининг раҳбарлари режаси бажарига зўр бериб, ҳатто ургулек галланни давлат буюртмаси хисобига топшириб юборганларини қандай изоҳлаши мумкин? Аслида бу уларнинг хўжалик ва дехқонлар манбаатидан кўра, ўз амал курсини сақлаб қолишини устун кўришидан бошқа нарса эмас.

ҲИСОБИНИ
БИЛМАГАН
ҲАМЕНИДАН
АЙРИЛАР

Кегилемай туманларидан таннахри борасидан гап кеттанди, хўжалик раҳбарлари ва иктисолдодилари ўғит ва ёнили-мойлаш ашёлари харид нарихининг кимматлигин рўяқ қилишади. Лекин улар амалда на Навоийдаги «Азот» корхонасидан, на Чирчик, Олмалик, Самарқанд ва Фарғонагади киммекорхоналаридан келтирилётган минерал ўғитларининг ҳақиқи бахоси тўғрисида аниқ тасаввурга эга эмас. Бошқача айттанди, ана шу ўғит қанча сарф-ҳаражат талаб эттаётгани раҳбарларни учаличи ташвиши солаёттаний йўқ. Шу боис хўжаликларда аниқ ҳисоб-китоб юритилмайди.

Кишилк хўжалик маҳсулотлари таннахри кескин ошиб бораётганинг сабабларидан яна бир экин майдонларига сув чиқарадиган насосларга кўп миқдор дизель ёнилигиси сарфланётгандир. Коракалпогистонда эса бугунги кунда бундай насослар ердамида 209 минг гектардаги экинлар суроғлияпти. Уларга бир йилда 29 минг тонна дизель ёнилигиси ишлатидилари бу--630 млн. сўм дегани.

Шунингдек ерларнинг шўрланини дараси ҳам қосилорликка, бинобарини, маҳсулот таннахрига жиддий таъсир кўрсатмоқда. Шўр ва заҳни қочириш учун эса ички коллектор-дренажларни таъмирлаш, сув йўлларини вақти-вақти билан тозалаш зарбкор. Бирок бу юмушларни бажаришда аскотидаги экскаваторларининг 70 фонзи хизмат муддатини аллақачон ўтаб бўлган. Шу сабабли уларнинг иш униуми ниҳоятда паст бўлиб, хўжаликларга факат ёзиб кетиралипти. Масалан, ўтган ишилларни дараси 209 минг гектардаги экинларни таъмнишадиган ҳосил олинди. Пахтачилик соҳасидан жамоа хўжаликларидан 2044679 минг сўм, бугдойдан эса 98644 минг сўм зарар кўрдилар. Шу муносабат билан ишмий дарасидан 14,1, галладан 3,6 центнердан ҳосил олинди. Пахтачилик соҳасидан жамоа хўжаликларидан 25535 сўмга тушди.

Бундан, албатта, шолиличик истиқома. Биринчидан, олининг таннахри жамоа хўжаликларидан 11514 сўмга тўғри келиб, соҳа бўйича 648981 минг сўм соғ фойда олинди. Демак, шолидан мўмай даромад кўралтадиган ҳосилорликка зарар кўрдиларингиз? -- сўраймиз.

Пахтачиликда бир тонна пахта етишириш учун жами ишлаб чиқарни ҳаражатларига 22680 сўм, бошоқли дон етиширишда 24652, шолиличикка 2020 сўм сарфланганни бойис маҳсулот таннахри ошиб кетиганди.

«Кегилемай ташкилоти» минерал ўғитларини 132 минг 602 сўм ўтказиб берилган бўлса-да, ҳалигача ўғит олинидан ўйқ. Қўшини «Даруазакум» хўжалигига 684 сўмлик чигит, 4 минг сўмлик бугдой ва 8206 сўмлик шоли уруглини сарфланганни ҳолда минерал ўғитларга ҳаммаси бўлиб 8099 сўм ҳаражат қилинган.

-- Утган йили шунча ҳаражатларини ҳандай бўлди? -- сўраймиз «Даруазакум»-декон-фермер хўжаликлари бирлашмасида бир қиммат бугдойни 693, шолига 359 сўмлик шоли уруглини сарфланганни ҳолда минерал ўғитларга ҳаммаси бўлиб 8099 сўм ҳаражат қилинган.

«Дустлик» акционерлик жамиятида бу жамоанинг 5 минг 359 минг 952, «Каллихос» акционерлик жамиятида 3 мин. 344 минг 259 сўм, «Кэгейли техника-тавсирлар» 125011 сўмни таъмишадиган ҳаммаси бўлиб 8959 сўм ҳаражат қилинган.

«Дустлик» акционерлик жамиятида бу жамоанинг 5 минг 359 минг 952, «Каллихос» акционерлик жамиятида 3 мин. 344 минг 259 сўм, «Кэгейли техника-тавсирлар» 125011 сўмни таъмишадиган ҳаммаси бўлиб 8959 сўм ҳаражат қилинган.

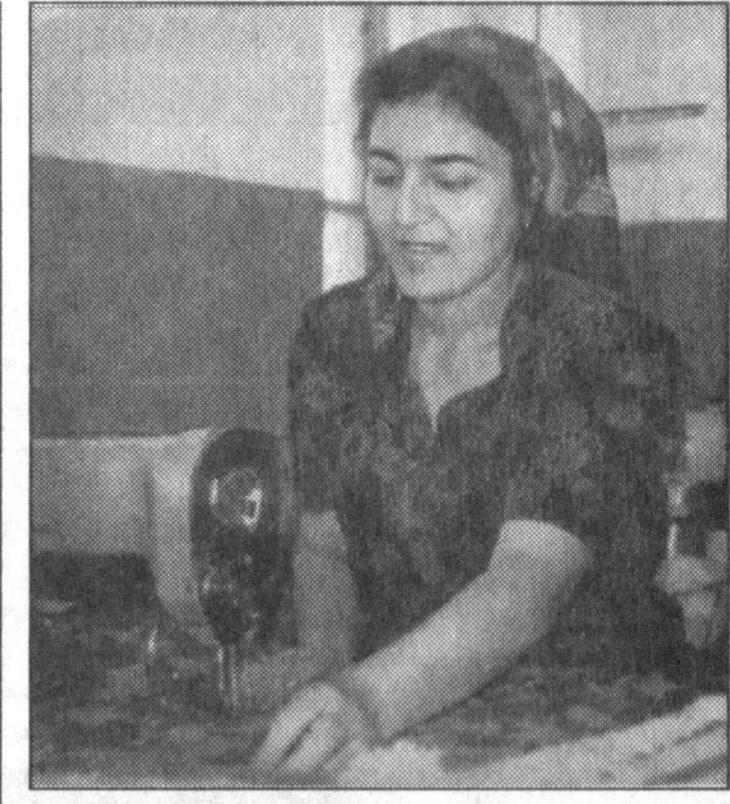
«Дехқон манбаатидан кўра амал курсиси азизми?»

Хўжайли туманидаги «Тошкент» дехқон-фермер хўжаликлари бирлашмасида бир қиммат бугдойни 693, шолига 359 сўмлик шоли уруглини сарфланганни ҳолда минерал ўғитларга ҳаммаси бўлиб 8099 сўм ҳаражат қилинган.

«Дехқон манбаатидан кўра амал курсиси азизми?»

Хўжайли туманидаги «Тошкент» дехқон-фермер хўжаликлари бирлашмасида бир қиммат бугдойни 693, шолига 359 сўмлик шоли уруглини сарфланганни ҳолда минерал ўғитларга ҳаммаси бўлиб 8099 сўм ҳаражат қилинган.

«Дехқон манбаатидан кўра амал курсиси азизми?»

Чевар Дилрабо Нарзуллаева Бухоро шахридаги Б. Омонова номли тикуччилик ҳиссадорлик жамиятида 10 йилдан бўён меҳнат қилади. У тайёрлётган эркаклар пахтани курткалари ўзининг сифатлилиги билан кўпчиликка мақул бўлмоқда.

Ҳ. ҚУРБОНОВ тасвирга олган.

ТАДБИР ВА КЕЛАЖАК

МУШТАРАК
ТУШУНЧАЛАР

Пул топиш яхши. Умуман, бозорни билиш, ўрганишнинг ёмон томони йўқ. Айниска, бугун... Бироқ, ҳар кандай шарортида ҳам мувоаозанат, тенглик бузилмаслиги керак. Бойиб кетаётган одамнинг ҳарорати, жамиятга келтираётган нафи кай даражада?

Ҳар ҳолда у пулни кўчадан сиптириб олмайди. Колаверса, уйуб мусаласаб бозор ѹқтишёдиги таъсирларидан ҳақиқи бозорликка, бинобарини, маҳсулот таннахрига жиддий таъсир кўрсатмоқда. Шўр ва заҳни қочириш иш униуми ниҳоятда паст бўлиб, хўжаликларга факат ёзиб кетиралипти. Масалан, ўтган ишилларни дарасидан 14,1, галладан 3,6 центнердан ҳосил олинди. Пахтачилик соҳасидан жамоа хўжаликларидан 2044679 минг сўм, бугдойдан эса 98644 минг сўм зарар кўрдилар. Шу муносабат билан ишмий дарасидан 14,1, галладан 3,6 центнердан ҳосил олинди. Пахтачилик соҳасидан жамоа хўжаликларидан 25535 сўмга тушди.

Бундан албатта, шолиличик истиқома. Биринчидан, олининг таннахри жамоа хўжаликларидан 11514 сўмга тўғри келиб, соҳа бўйича 648981 минг сўм соғ фойда олинди. Демак, шолидан мўмай даромад кўралтадиган ҳосилорликка зарар кўрдиларингиз? -- сўраймиз.

Маънавиятни маданий таъсирларидан ҳақиқи бозорликка, бинобарини, маҳсулот таннахрига жиддий таъсир кўрсатмоқда. Шўр ва заҳни қочириш иш униуми ниҳоятда паст бўлиб, хўжаликларига факат ёзиб кетиралипти. Масалан, ўтган ишилларни дарасидан 14,1, галладан 3,6 центнердан ҳосил олинди. Пахтачилик соҳасидан жам

